

Izvajalec: **LJUDSKA UNIVERZA JESENICE**

Projekt: Center vseživljenjskega učenja Gorenjska

Točka vseživljenjskega učenja:

Dom Dr. Janka Benedika Radovljica

Šercerjeva ulica 35

4240 Radovljica

Gradivo za delavnico Ljudsko izročilo:

ŠEGE IN NAVADE

Pripravila: Nada Trošt

Radovljica, 4. januar 2012

Šege so tesno povezane z ljudmi in naravo. So del kulturne dediščine narodov in imajo **simboličen pomen**.

Navade so del človekovega življenja. To so dejanja, ki jih ponavljamo in so del našega vedenja. Navade se privzgojijo.

Šega je podedovano, ali prevzeto, družbeno priznано, obvezujoče ravnanje posameznika ali skupnosti ob določeni priložnosti, z namenom, da se vzdigne nad vsakdanjost.

Ko se simbolna vsebina izgubi, ostane zgolj navada.

ŽIVLJENJE LJUDI SO SKOZI ZGODOVINO OBLIKOVALE:

1. **ŠEGE IN NAVADE ŽIVLJENJSKEGA KROGA**
2. **ŠEGE OB DELU**
3. **ŠEGE OB PRAZNIKIH – LETNE ŠEGE IN NAVADE**

1. ŠEGE IN NAVADE ŽIVLJENJSKEGA KROGA

Med generacijami predvsem na kmetiji so se prenašale določene šege in navade

- **ob rojstvu,**
- **poroki in**
- **smrti.**

- **ROJSTVO**

Ženske so do sredine 20. stoletja večinoma rojevale doma ob pomoči vaških babic. Že od nosečnosti naprej so se ravnale po določenih zapovedih in spoštovale prepovedi, ki naj bi obvarovale njihovega otroka in njih same. Zaradi velike umrljivosti novorojencev so otroke kmalu po rojstvu nesli h krstu, mu dali ime in mu priskrbeli dva botra, ki naj bi v primeru, če bi se staršem kaj zgodilo, skrbela zanj.

Porodnici (otročenci) so po porodu ponavadi skuhali kurjo juho, ki naj bi ji povrnila moč. Vsake toliko naj bi popila tudi kozarec rdečega vina »za kri«. Njeni starši so ji prinesli boljši kruh – poprtnik, ki je bil okrašen s kitami in toliko testenimi ptički kot je bilo otrok pri hiši. Porodnica je dobila večji hlebec, vsak med otroki pa manjšega.

- **KRST**

Otroka so za krst lepo oblekli. Ponavadi je imel belo srajčko, zavit pa je bil v posebno odejo za krst (»kovtrček s špičkom«). Mama je ostala doma, otroka pa sta h krstu nesla boter in botra (botrca). Ob krstu so otroke tudi poimenovali. Ponavadi je prvi sin dobil ime po očetu, hči po materi, naslednji otroci pa po svetnikih, ki so godovali na dan njihovega rojstva. Včasih pa sta ime izbrala tudi krstna botra. Nezakonskim otrokom so prav tako podelili ime po svetnikih ali pa jim ga je izbral župnik.

Ko so sredi 20. stoletju ženske začele rojevati v porodnišnici, je zaradi tega prišlo do sprememb zlasti šeg in navad povezanih s prvimi dnevi po rojstvu. V 80. letih 20. stoletja se je močno spremenil predvsem krst, ki je postal bolj družinski družabni dogodek.

- **BIRMA**

Pomembni mejnik v 1. polovici 20. stoletja je bila birma, pri kateri so imeli pomembno vlogo birmanski botri. Za birmo so birmancu kupili obleko, obutev, deklicam tudi torbico in nekaj sladkih priboljškov med drugim tudi čokolado, pogosto pa so jim dali tudi denar. Večkrat se je zgodilo, da so izbrali za botra sorodnika ali sorodnico, ki je živel v mestu.

- **GOD**

Pomemben praznik v življenju posameznika je bil god, praznovali so ga namesto rojstnega dneva. Na večer pred godom se je družina mladih vaških fantov odpravila sosedu voščiti za god (»ofi rat«). S seboj so pripeljali tudi harmonikarja. Najprej so pod oknom zavriskali in ropotali z žlicami v loncih, pokritih s pokrovkami. Gospodar je odprl, jih povabil v hišo in jih pogostil. Ponekod še danes otrokom za god botri prinesejo sladek kruh ovalne oblike, starejše pa obiščejo sosedje, jim zapojejo in se z njimi poveselejo.

- **POROKA**

Pomembna prelomnica v življenju posameznika je bila poroka. Dekleta so se večinoma poročala zelo mlada, kar je bilo neke vrste pričakovano zagotovilo, da bodo lahko povila kar največ potomcev in s tem zagotovila dovolj delovne sile na kmetiji in naslednika, ki bo s kmetijo nadaljeval. Fantje so bili praviloma starejši in bolj izkušeni.

Poroka se je začela s poročnim obredom, civilnim v mestu in cerkvenim v nevestini domači fari. Pred odhodom se je od ženina in neveste s postavljanjem mlajev, z izročanjem pisma v katerem so določili odkupnino za nevesto in s šrango, poslovila cela vas, še posebej pa njuni vrstniki.

Sledila je poročna gostija (ohcet) na nevestinem domu, na katero so povabili sorodnike, prijatelje, znance in vaščane in kjer so dobro jedli in pili, kjer sta godec in glavna priča poskrbela za zabavo, za prodajo venčka (kranceljna) in nevestinega šopka in kjer so vse do 50. let 20. stoletja namesto torte postregli s poročno pogačo okrašeno s cvetjem iz papirja.

Od 60. in 70. letih pa vse do danes, ohceti organizirajo pretežno v gostilnah bodisi v domačem kraju, vedno pogosteje pa tudi drugje.

Po ohceti je sledil sprejem mladoporočencev na ženinovem domu, kjer je ženinova mati simbolno predala vodenje hiše novi gospodinji. Po enem tednu je šla mlada žena na svoj nekdanji dom. Sprejeli so jo kot gostjo, s čimer so dokončno potrdili novo zakonsko skupnost.

- **ŠEGE IN NAVADE OB SMRTI**

Ljudje so včasih večinoma umirali doma. Sosedje so tu imeli pomembno vlogo. Pokojnika so umili, oblekli, mu pripravili pare. Ob njem so 48 ur bedeli, molili in peli ter se po polnoči tudi zabavali. Smrt je bila tudi družaben dogodek, čas za igre, srečevanja in pogovore, ki so se dogajale ob pokojniku. Izdelali so mu krsto, mu skopali grob in ga odnesli do pokopališča, kjer so se še zadnjič od njega vsi poslovili. Preden so ga odnesli iz vasi, so mu vse morebitno slabo kar je naredil, odpustili. Po pogrebu so na njegovem domu sedem dni molili (sedmina).

Danes so po vseh mestih in večina vaseh zgrajene mrliške vežice, pogrebne službe poskrbe za vse potrebno, vedno več je upepelitev, pokojnikov pepel je shranjen v žari. Grobovi so zato manjši ali pa jih tudi ni, če se pepel posuje po travi.

2. ŠEGE OB DELU

Kmetovo leto so zaznamovala velika letna poljska opravila od junija do septembra – košnja, žetev, mlačev, metev, teritev lanu, ličkanje koruze.

Večji kmetje so najemali kosce, žanjice (neporočena dekleta, z manjših kmetij, ki so se s tem preživljala do poroke), terice in mence. Dela so potekala od jutra do večera. Plačevali so jim bodisi s hrano (žanjice so čez leto dobivale od gospodinj potice in orehove hlebčke) bodisi z denarjem.

• KOŠNJA

S košnjo ali sečnjo so nekdam pričenjali o kresu, ker je tedaj vsa trava zrela. Čeprav se danes sliši čudno, so včasih pravili, da je treba travo spraviti do Jerneja, ki goduje 24. avgusta. Po tem da postane kot predivo, skoraj železna. Tedaj so kosili le enkrat, šele kasneje po senu še otavo, kot imenujemo travo druge košnje.

Kosci so običajno prinesli kose in osovnike z oslo (brusnim kamnom) s seboj, drugim je orodje posodil gospodar. Sodelovale so številne kmetije, ki so prihajale na pomoč ena drugi. Poleg njih so prišli še drugi, na primer bajtarji, ki so se preživljali izključno z dnino.

Sklepane in nabrušene kose so med hojo dvignjene počivale na ramenih delovnih mož in fantov.

Ob košnji, kot so jo poznali pred pol stoletja, se je pri kmetu že navsezgodaj zbralo več ljudi, ponavadi so začeli okoli četrte ure zjutraj, ko se je komaj delal dan. Ob prihodu na kmetijo ob prvem jutranjem svitu je radodaren gospodar postregel s šilcem domačega žganja.

Včasih je pri velikem kmetu kosilo tudi trideset koscev, obračalo in grabilo pa prav toliko grabljic.

Košnja je bila opravilo, ki je zahtevala primerno orodje. Najbolj zahtevno je bilo klepanje kose. Včasih je moral to opravilo obvladati vsak moški.

Babca in kladivo za klepanje kose med košnjo.

Vsak pravi kosец je moral znati svojo koso tudi nabrusiti z brusnim kamnom (oslo). Rekli so: »Kdor zna brusiti, zna tudi kositi!« Da bi kose bolje rezale, so imeli nekateri navado priliti v osovnik (oselnik) nekaj kapljic kisa ali mošta.

Osovnik, ponavadi izdolbljen iz lesa ali narejen iz kravjega roga, si je kosец zataknil za hlačni pas oziroma za predpasnik, da ga je imel pri roki, a na varnem mestu.

Praviloma so kosili vzporedno, kjer je to dopuščala oblikovanost tal. Prvi je vedno začel kositi gospodar ali pa najboljši kosец. Ostalim je držal smer in narekoval tempo.

Najbolje se je rezala sveža, še rosna trava. O tem poje tudi ljudska pesem: "...mrzla rosa, ostrá kosa, rada travca se kosi..." Pri košnji so morali koso pravilno držati in kositi »na peto« in ne »na špico«, saj pri košnji »na peto« kosa »kar sama teče«.

Ob sedmih zjutraj je gospodarica ali odrasla hči prinesla na travnik močnejši zajtrk. Dekleta so ga prinesla v jerbasih (iz vrbovih viter pletene okrogle košare z ročajema), dostikrat na glavi vrhu svitka. Koscem so postregli z žganci in kislim zeljem, žganjem, sokom in kavo (knajp).

V jerbasu so bili lahko skriti tudi šopki, pušeljci. Te so fantje – kosci poskušali najti sami. Zataknilo so si jih za klobuk. Staro izročilo pravi, da so si dekleta včasih prav ob košnji izbirala fante – in obratno.

Po zajtrku so nadaljevali s košnjo do desetih oziroma tako dolgo dokler je ležala rosa in se je trava »rada rezala«.

Še pred malico so dekleta, pastir ali kdo drug, prinesli mrzlo vodo v posebnih posodah, imenovanih brenta, putrih ali kako drugače. Pili so kar iz te posode. Najboljša je bila studenčnica.

Ko so s košnjo zaključili, so jim postregli kosilo - južino. Pri pravem gospodarju so morale kuharice opoldne pripraviti najmanj sedem riht (vrst hrane): fižol, zelje, kašnato repo, ješprenj z gnatjo, žlikrofe, ajdov krompir...

Za žejo so postregle z vodo kuhanih češpelj in krhlejev oziroma s t. i. hruškovo vodo.

Pri popoldanski malici so dobili kruh, jabolčnik in žganje. Za večerjo je bila (skoraj obvezno) mlečna kaša.

Kosili so več dni zapovrstjo, dokler ni bilo vse pokošeno, potem pa so šli k drugemu kmetu. Ponavadi so jim plačali z denarjem, lahko pa le s hrano. Pogosto so jim kmetje kot plačilo naredili tudi kakšno uslugo, tako da so jim pomagali pri košnji njihovih travnikov, ali pa so jim v zameno zorali njivo.

Za kosci so prišle na vrsto grabljice. Ko se je rosa posušila, so redi razmetale oziroma raztresle z grabljami ali vilami. Pomagali so tudi moški. Raztreseno travo, po vrhu že suho, je bilo potrebno še obračati z vilami ali grabljami.

Delno suho seno so popoldne pograbili skupaj v z(a)grabke in iz njih naredili kopice, da sena ni zmočil morebitni dež ali jutranja rosa. Če je bilo vreme lepo, so kopice naslednji dan raztrosili, razstlali, nakar so raztreseno seno preko dneva še dvakrat obrnili.

V primeru slabega vremena ali pa če niso imeli dovolj časa, so travo pospravili preden se je do konca posušila. Pograbili so jo v kupe (zgrabke), jo naložili na voz in jo dali v kozolec. En moški je z vilami travo podajal, trije pa so jo nalagali med late.

Če je bilo vreme lepo, so kopice naslednji dan raztrosili, razstlali, nakar so raztreseno seno preko dneva še dvakrat obrnili. Suhega so zgrabili skupaj, naložili na vozove in odpeljali.

Pri nalaganju sena na voz je eden vedno tlačil, da se je vsebina bolj sprijela, se lepše držala skupaj in se med potjo do senika ni stresala.

Pravilno in lepo naložiti velik voz je bila prava gradbena umetnost. Vsak, na tleh z vilami zajet kup sena, je dobil na vozu čisto določeno mesto: v vogalih, ob robovih, na sredini, povsod tako, da se je med seboj povezovalo. Na grobo so naloženo seno ograbili in ograbke položili na voz.

Na koncu so na seno po dolžini voza položili še žrd, dolgo, tanjše, obdelano smrekovo deblo. Z vrvmi so žrd pritrdili spredaj in zadaj in tako še dodatno stisnili seno na vozu. Še enkrat so malo ograbili, kar sena je rado odpadlo. Posamezni gospodarji so bili glede tega še bolj natančni od drugih, sploh, če so morali voz peljati še mimo kakšnega soseda.

Košnja je bila pri kmetu zaključena, ko so domov pripeljali zadnji voz, imenovan baba. Običaj je bil, da so zadaj v naložen voz zasadili vile, na njih pa obesili grablje. To je bilo tudi praktično, saj so od dela utrujene roke lahko počivale. Zagotovo pa je bilo najlepše, ko so kosci in grabljice zlezli na voz in so jih volji, kasneje konji, odpeljali domov.

• LIČKANJE KORUZE

Ličkanje koruze («kmet koruzo slač») je bilo skupinsko delo in priložnost za zabavo in druženje.

Jeseni so domači koruzo najprej pobrali, nato pa so povabili sosede, da so jim pomagali pri ličkanju. Pod kup koruze so vedno skrili kakšno steklenico žganja, tako da je bilo na koncu dela še bolj veselo. Za dekletke, ki je pri ličkanju dobilo sedem koruznih storžev z rdečim zrnjem, so verjeli, da se bo še isto leto poročilo. Prav tako so tistemu, ki je dobil veliko rdečih storžev oprostili delo za tisti večer.

Vedno je bilo ob kupu koruze zbranih več ljudi, ki so si med seboj pripovedovali zgodbe, se šalili, peli in se pogovarjali. Navadno so ličkali tudi do polnoči, sledila je večerja, potem pa se je začel ples in veseljačenje. Fantje so pogosto igrali na harmoniko. Za zaključek dela (likof) so gospodinje vedno spekle potico in piškote.

Ko so koruzo oličkali so dva ali štiri storže (štroke) povezali in jih dali sušit v kozolec («na rante»). Rdeče storže so vedno obesili na posebej vidno mesto. Vedno so uporabili vse dele koruze. Koruzne laske (koruznco) so dajali živini kot hrano. Iz ličkanja so izdelovali predpražnike. Ženske so spletle kite in jih z debelejším sukancem sešile skupaj. Prav tako so z ličkanjem napolnili vzmetnice v postelji (cehte, plevnice).

Ličkanje koruze v Pegazovem domu za starejše v Rogaški Slatini .

Do velikih sprememb pri delovnih šegah je prišlo, ko zaradi prenehanja sejanja žita izginejo šege in navade povezane z žetvijo, mlačvijo in metvijo in ko zaradi motornih kosilnic in drugačnega načina kmetovanja začnejo opuščati ročno košenje.

Ker je zaradi uporabe različnih strojev pri vseh opravilih na polju delo sedaj opravil en sam človek, je izginila potreba po najemanju druge delovne sile. Z izginjanjem skupinskih opravil je izginila tudi potreba po medsebojni pomoči, istočasno pa so izginile tudi različne oblike druženja in zabave s katerimi so si ponavadi popestrili delo in njegov zaključek.

Danes šege spet oživljajo, zato da jih spoznavajo tudi mladi in da se ohranijo v naši dediščini.

3. ŠEGE IN NAVADE LETA (PRAZNIČNO LETO)

Zaradi velike povezanosti šeg in navad letnega kroga (praznično leto) z družino, so se te v veliki meri ohranile v bolj ali manj nespremenjeni obliki od začetka 20. stoletja do danes. Spremembe so se zgodile zaradi vdora meščanskih šeg in navad v času zaposlovanja v mestu.

- **Miklavž (6. 12.) je bil prvi in edini, ki je prinesel darila;**
- **božič (25. 12.), ko so postavljali jaslice;**
- **sveti trije kralji (6. 1.), ko ponekod še postrežejo praznični kruh (poprtnik),**
- **pust,**
- **velika noč,**
- **veliki šmaren in**
- **žegnanja.**

• **SVETI MIKLAVŽ**

Med najstarejše in vsekakor za marsikoga otroka najbolj doživete običaje spada miklavževanje. Mladi in neporočeni fantje iz vasi se na predvečer sv. Miklavža (6. decembra) napravijo v "parkeljne", njihov vodja pa v sv. Miklavža. Ko se zmrači, se začne sprevod po vasi. Hodijo od hiše do hiše in obdarujejo otroke. Če med letom niso bili pridni, jih pokarajo.

Prvo poročilo o miklavževanju na Slovenskem je iz l. 1839 in opisuje miklavževanje, kakršnega poznamo še danes. Miklavževanje se je verjetno razširilo iz mest na podeželje.

Danes je v Miklavževem spremstvu več angelov in parkeljnov. Miklavž je oblečen v belo oblačilo, na glavi ima mitro, v rokah pa drži škofovsko palico in knjigo (v njej piše z zlatimi črkami, kaj so delali pridni otroci in s črnimi, kaj so počeli poredni).

Včasih so dobili otroci za darilo jabolko, orehe, suhe fige in šibe, vse bolj pa se je razširila navada nastavljanja peharja in s tem so postala tudi darila vse večja in dražja.

- **ADVENT**

Advent je štiritedenski čas pred božičem. Obsega štiri nedelje, kar naj bi pomenilo štiri obdobja stare zgodovine od Adama do Kristusa. To je čas duhovne priprave na božič. V adventnem času ni ženitovanj, plesa itd. Po domovih se postavijo adventni venčki, na katerih so štiri svečke in ponazarjajo štiri adventne nedelje. Vsak teden se prižge nova svečka, ob njih pa cela družina zvečer opravi molitev. Zelo je uveljavljena tudi devetdnevnica.

- **BOŽIČ**

Božič je praznik spomina na Kristusovo rojstvo v Betlehemu. To je čas, ko se postavi božično drevesce in jaslice. Pri okrasitvi smrečice in postavitvi jaslic sodeluje cela družina. Speče se potica in božični kruh. Na sveti večer je navada, da gospodar pokadi in pokropi hišo z ognjem, ki mu doda kadilo in blagoslovljeno vodo. Hišo pokadi tudi na Silvestrovo in na predvečer Svetih treh kraljev. Sveti večer se zaključi s sveto mašo - polnočnico. Za večerjo so krvavice, kaša...

Božični dan je najsvetejši dan v letu, zato se ta dan ne sme opravljati nobenega dela, miza mora biti polna jedače in pijače. Na sam Božič velja, da se ne hodi po obiskih, ampak se na slavnostnem kosilu zbere vsa družina.

Božični čas traja do 6. januarja, tj. Sv. treh kraljev. Vse do Svečnice pa se poje božične pesmi.

Z božičem je povezan prikupen mož, Božiček po imenu, z dolgo belo brado, rdečo kapo in rdečim plaščem. Na hrbtu nosi koš z lepo zavitimi darili, okrog pa potuje s sanmi, ki jih vozi navado osem severnih jelenov. Na večer pred božičem, ko po hišah zavlada mir, Božiček obiše otroke in jih obdaruje.

• SILVESTROVO IN NOVO LETO

Silvestrovo, ali starega leta dan (31. december), je zadnji dan v letu.

Slovenci so zadnjemu dnevu v letu rekli "staro leto", večeru pa "drugi sveti večer". Silvestrov večer kot ga poznamo danes, je nastal mnogo kasneje.

Danes so se običaji spremenili. Praznovanje prihoda novega leta je pri ljudeh, ki ne praznujejo božiča, povezano s postavljanjem novoletne jelke.

Prav tako je v navadi obdarovanje, darove pa prinese DEDEK MRAZ (iz ruske legende smo ga preselili pod Triglav).

• SVETI TRIJE KRALJI

Šesti januar, dan Svetih treh kraljev imenujemo tretji božič, večer pred njim pa tretji sveti večer, zato ob mraku po domovih gospodar z družino pokadi s kadihom in poškropi z blagoslovljeno vodo hišo in hlev. Na vrata s kredo napišejo letnico in prve črke imen kraljev na primer: 20 + G + M + B + 12 (Gašper, Miha, Boltežar).

Po nekaterih krajih so trikraljevski koledniki povedali od kod prihajajo:

Gašper je iz krajev - kjer sonce gor gre. Boltežar prihaja od tam – kjer sonce na poldan stoji. Miha pa je doma tam – kjer sonce dol gre.

Sv. trije kralji – Maksim Gaspari

- **GREGORJEVO (12. marec)**

Še danes velja za prvi pomladni dan, čeprav se ne ujema s koledarskim pričetkom pomladi. Na ta dan so spuščali osvetljene barčice in splave po potokih in rekah. S šego značilno za obrtniško in delavsko okolje, so opozorili na приход pomladi, ko je dan daljši, in so lahko opravljali dela dalj časa pri dnevni svetlobi.

- **PUSTNI ČAS**

Vrstijo se sprevodi maškar in razni plesi. Šeme so predstavljale duhove rajnih. Ljudje so menili, da odganjajo zimo in zle sile, povezane z njo. Staro izročilo pravi, da obisk pustnih šem prinaša srečo in dobro letino, zato jih je potrebno obdarovati. Najpogostejše darilo je denar, ponekod pa dajejo tudi krofe, saj v Sloveniji ne mine pust brez njih.

Pustne šeme dandanes v vasi izginjajo. Pustne šeme nastopajo navadno v skupini, nič ne govorijo in skrbijo za ropot, plešejo in poskakujejo.

• VELIKONOČNI ČAS

Velika noč je vedno na prvo nedeljo po prvi pomladni polni luni, torej med 22. marcem in 25. aprilom.

Teden pred Veliko nočjo se imenuje veliki teden.

Uvaja ga cvetna nedelja.

Veliki četrtek in veliki petek sta v znamenju božjega groba.

Velika noč je največji in najstarejši krščanski praznik. Kristjani se na ta praznik spominjajo Kristusovega vstajenja od mrtvih.

Velika sobota je v znamenju blagoslova ognja, vode in velikonočnih jedi. Velikonočna vigilija je pričetek slovesnega praznovanje.

Velika nedelja ali Velika noč je velik in lep družinski praznik. Po jutranji slavnostni sv. maši vsa družina posede okrog mize in prične se uživanje žegna (potica, prata, šunka, hren, pirhi itd). Žegna naj bi bile deležne tudi domače živali.

Simboli velike noči na Slovenskem so:

- velikonočna jajca (pirhi) - simbol vstajenja ali kaplje krvi

- hren – žebli

- potica – trnova krona

- velikonočna šunka – Kristusovo telo

Na Velikonočni ponedeljek so potekale različne igre s pirhi:

1. Sekanje pirhov
2. Zbijanje pirhov
3. Valicanje - trkljanje pirhov po grabljah
4. Valicanje - trkljanje pirhov po perivniku

• **VELIKI ŠMAREN**

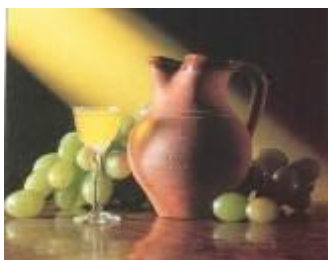
To je eden največjih krščanskih praznikov. Na ta dan, 15. avgusta, se spominjajo Marijine smrti in njenega vnebovzjetja. Marija, Jezusova mati, je med ženskami najbolj slavljena in čaščena, je pa tudi najbolj pogosto ime na Slovenskem, njej pa je posvečenih tudi največ cerkva. Na ta dan roma na milijone vernikov v njena svetišča.

• **MARTINOVO**

Ljudski rek pravi, da je martinovo "jesenski pust".

Martinovo (11. november) nekako zaključuje jesensko delo in je pri nas splošno priljubljen praznik, še posebno zato, ker je povezan z vinom. Okrog tega dne se mošt spremeni v vino.

• ŽEGNANJE

Žegnanje je v slovenskem knjižnem jeziku ustaljeni izraz za farni praznik, ki v slovenski pravni zgodovini pomeni dvoje:

- praznovanje obletnice posvečenja cerkve, tj. dedikacije (prvotni pomen), ali
- praznovanje godu farnega patrona, svete osebe ali skrivnosti (predvsem potem, ko je cesar Jožef II. preložil praznovanja vseh dedikacij na tretjo nedeljo v oktobru).

V slovenskem prostoru so s tem praznikom povezani tudi različni običaji. V nekaterih farah imajo tako med letom celo več žegnanj, ki jih praznujejo na različne načine.

❖ MARKOV SMN v Vrbi

Po starih navadah se ta dan praznuje ob obletnicah posvetitve domače cerkve ali ob prazničnem dnevu svetnika (25. april), kateremu je cerkev posvečena. Ob takem prazniku se odvijajo posebni dogodki, osrednji pa je sejem.

❖ JURJEV SEMENJ v Gorjah

V Gorjah je v času sejma (24. april) na nedeljo slovesna maša v farni cerkvi sv. Jurija, od vsega pa največ ljudi pritegne tradicionalni Jurjev spreved konjenikov, kočij, narodnih noš, vse skupaj pa organizatorji zaokrožijo z godbeniki Gorje. Konje pri kapelici tudi žegnajo, popoldne pa vsi obiskovalci lahko zaplešejo ob zvokih glasbe različnih ansamblov.

Vsaka dežela ima svojo tradicijo, svoje običaje življenjske izkušnje, življenjske modrosti, svoje pregovore, svoje šege in navade, ki se prenašajo iz roda v rod, iz generacije v generacijo. Pri nas poznamo domače tradicionalne praznike in praznike, ki izhajajo iz drugih dežel.

Tudi sodobne šege in navade ne smejo zatoniti v pozabo, vse skupaj so dediščina različnih zgodovinskih obdobj na Slovenskem. Že stoletja usmerjajo življenje skupnosti. Mnoge od njih imajo danes nove oblike in vsebine.

Viri:

Na podeželju : Šege in navade (Maruška Markovčič, Barbara Dolničar): etnološke raziskave v vzhodnem delu Mestne občine Ljubljana/Zavod za razvoj podeželja CIZA, 2006

<http://www.kultegracija.si/prispevki/24-ege-in-navade-na-slovenskem.html>

<http://www.kosci-slovenije.si/si/stran/zanimivosti/koshnja/>

<http://www.mavrica.net/sege-in-obicaji-v-zimskem-casu-miklavzevo-lucijino-bozicni-cas-clanek-669.html>

http://www.turisticnodrustvo-kokrica.si/sege_in_navade.htm

http://www.mojaslovenija.net/kulturna_dediscina/slovenske_sege_in_navade_v_decembru.html

Pripravila:

Nada Trošt
januar 2012